

Derleme

KEDİ VE KÖPEKLERİN BESLENMESİ

Murat Sedat BARAN*

Geliş Tarihi : 17.09.2007
Kabul Tarihi : 02.10.2007

Nutrition of Cats and Dogs

Summary: Nowadays, pets, such as cats and dogs, are the major animal species that to be interested in by human. Healthy and happy outlook of cats and dogs strictly depends on their adequate and balanced nutrition. Under normal conditions, cats and dogs find and choose their foods on their own. However, cats and dogs fed under human control have no chance to choose their foods. Their nutrition schedules are composed by human. Therefore, mistakes made by human in cats and dogs nutrition will affect their health negatively and can be lead to several problems, such as muscle-bone disorders, immunity deficiency, hair anomaly...etc. One of the basic rules to own a healthy cat or dog is their balanced and adequate nutrition.

Key Words: Cat, dog, nutrition

Özet: Günümüzde insanların pet olarak ilgi duydukları hayvan türlerinin başında kedi ve köpekler gelmektedir. Kedi ve köpeklerin sağlıklı ve mutlu görünüşleri sıkı sıkıya yeterli ve dengeli beslenmelerine bağlıdır. Kedi ve köpekler normalde kendi haline bırakıldığında yiyeceklerini bulup seçerler. Fakat insan kontrolünde yetiştirilen kedi ve köpeklerin gıdalarını seçme şansı yoktur. Bunların beslenme programları insanlar tarafından düzenlenmektedir. Bundan dolayı insanın kedi ve köpek besleme konusunda yapacağı hata hayvanın sağlığını olumsuz yönde etkileyecek ve birçok soruna yol açabilecektir (kas ve iskelet gelişim eksikliği, immun sistem yetersizliği, bozuk tüy yapısı gibi). Sağlıklı bir kedi veya köpeğe sahip olmanın temel koşullarından birisi onun dengeli ve yeterli beslenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Kedi, köpek, beslenme

Giriş

Kedi ve köpekler normalde kendi haline bırakıldığında yiyeceklerini bulup seçerler. Fakat insan kontrolünde yetiştirilen kedi ve köpeklerin gıdalarını seçme şansı yoktur. Bunların beslenme programı insanlar tarafından düzenlenmektedir. Bu yüzden insanın kedi ve köpek besleme konusunda yapacağı hatalar hayvanın sağlığını olumsuz yönde etkileyecektir.

Kedi ve köpekler beslenme biçimlerine göre memeliler içerisinde "karnivorlar = etoburlar" diye sınıflandırılmalarına rağmen, kediler köpeklere göre daha bağımlı etoburdurlar. Köpekler insanların yediği yiyeceklere benzer maddeleri de yiyebildiklerinden "omnivor = hem etçil, hem otçul" hayvanlar olarak adlandırılabilirler (5, 8, 13). Kediler beslenme şekilleri bakımından vahşi doğadaki akrabalarına (aslan) benzerlik gösterirler. Bu yüzden avlarına veya hayvansal kaynaklı yiyeceklere bağımlıdır. Avlarının etini tüketerek protein, enerji ve su; kemiğini yiyerek mineral gereksinimlerini karşılarlar. Bu yüzden kediler "bağımlı etoburlar=Strict carnivores" diye nitelendirilirler. Kedilerin metabolizması, gereksinimlerinin çoğunu avlarından karşıladıkları için hazır aışık bir düzen göstermektedir. Aynı şekilde, evcil kedinin de gereksinimleri hayvansal kaynaklı yiyeceklere dayanmakta ve köpek yemlerinden daha pahalı elde edilmektedir (4, 8). Çoban köpeklerinin (kangal) beslenmesi masraflı değildir. Kepekli arpa veya buğday ununun sıcak su ile karıştırılıp soğutulmasından elde edilen hafif katı kıvamdaki 'yal' ile beslenebilirler. Bununla birlikte dengeli beslenenlerin daha cüsseli ve kuvvetli olacağı doğaldır.

Enerji Gereksinimleri

Tüm canlılar gibi kedi ve köpeklerin de enerji gereksinimleri; yaşa, canlı ağırlığa, gebeliğe, süt verme durumuna, cinsiyete veya aktiviteye göre değişiklik gösterir. Kedi ve köpekler enerji gereksinimlerini karşıladıkları zaman, yeme işlemine son verirler. Enerji gereksiniminin yeterli ölçüde karşılanıp karşılanmadığını anlamının en sağlıklı yolu hayvanın belirli aralıklarla tartılıp, normal ağırlıkta kalmasını sağlayacak şekilde yiyeceğini azaltıp çoğaltmaktır (8).

Köpek ve kediler severek yedikleri yiyeceklerden gereksinimlerinin üzerinde yeme eğilimindedirler. Fazla yiyecek yağlanmaya yol açarak hayvanın aktivitesini etkiler veya sağlığına zarar verebilir (1). Kedi veya köpek okşandığında kaburgalar hissedilmezse yağlanma söz konusudur (7). Genellikle eniklerin (kedi ve köpek yavrusu) enerji gereksinimi erişkinlerin yaklaşık iki katıdır. Bunun altındaki düzey yetersiz büyümeye, fazlası ise yağlanmaya yol açar. Yavrularını emziren kedi ve köpeklerin enerji gereksinimi, yavaş bir artışla başlayarak, sekizinci haftada süt vermeyenlerin üç katına çıkar.

Kedi ve köpeklerin temel metabolizmaları için gerekli olan enerji ve besin maddeleri ihtiyaçlarına **yaşama payı ihtiyacı** denir. Yaşama payı üzerinde herhangi bir verim (süt, yavru vb.) söz konusu ise yaşama payı ihtiyacına verim payı ilave edilmelidir.

Büyümesini tamamlamış köpek ve kedilere ergin denilmektedir. Küçük yapılı olanlar 6-9 ay sonra gelişmesini tamamlamasına karşın, iri yapılı olanlarda gelişme 1 yıl kadar sürmektedir. Ergin kedi ve köpeklerin vücut ağırlıklarının sabit kalması sağlıklı beslendiklerinin bir göstergesidir. Köpek ve kedilerin yaşama payı sindirilebilir enerji ihtiyaçları vücut ağırlıklarına bağlı olarak değişmektedir. Genç, hareketli ve kısa tüylü köpeklerin yaşama payı enerji ihtiyaçları yaşlı ve uzun tüylü köpeklere oranla daha

* Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalı, Diyarbakır.

fazladır (5, 8, 15, 16). Evde beslenen köpek ve kedilerin enerji ihtiyaçları bahçede, dışarıda dolaşanlardan daha azdır (19). Köpeklerin farklı canlı ağırlıklardaki yaşama payı sindirilebilir enerji ihtiyaçları Tablo 1'de ve kedilerin yaş ve fizyolojik durumlarına göre yiyecek gereksinimi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1: Köpeklerin farklı canlı ağırlıklardaki yaşama payı sindirilebilir enerji ihtiyaçları, (18).

Table 1: Maintenance digestible energy requirements for dogs at different body weights, (18).

Vücut Ağırlığı (kg)	Sindirilebilir Enerji Mj/Gün	
	(1)	(2)
2	0.85	1.0
5	1.65	2.0
10	2.80	3.0
20	4.70	5.60
30	6.40	7.60
40	8.0	9.60
50	9.40	11.30

(1) Yaşlı, uzun tüylü köpekler için (2) Genç, kısa tüylü köpekler için Mj: Mega joule

Tablo 2: Kedilerin yaş ve fizyolojik durumlarına göre yiyecek gereksinimi, (4).

Table 2: Food requirements for cats according to age and physiological status, (4).

Günlük yiyecek miktarı toplam (g)			
Kedilerin yaşı	Normal ağırlık (kg)	Konserve veya taze yiyecek (g)	Kuru yiyecek (g)
Enik	-	-	-
30 haftalık	1.5	40-45	48-50
40 haftalık	2.2	45-50	55-60
Erişkin Sakin	2.2-4.5	45-90	45-100
Hareketli	2.2-4.5	50-105	60-125
Gebe	2.2-4.5	70-115	80-130
Yavru emziren	2.2-4.0	155-280	175-320

Hayvanın hareketine bağlı olarak enerji ihtiyacının hesaplanması:

Her km'lik yürüyüş için yavrularda 6-7 kJ/kg vücut ağırlığı, büyük kedi ve köpeklerde ise 4-4,5 kJ/kg vücut ağırlığı düzeyinde enerjinin rasyona ilavesi gereklidir (8).

Protein Gereksinimi

Yaşama payı sindirilebilir protein ihtiyacı hayvanların vücut ağırlığına bağlıdır. Kedi ve köpeklerin hareketlerine bağlı olarak diyete fazla miktarda protein ilavesine gerek yoktur (5). Kedilerin protein gereksinimi köpeklerden daha fazladır (4, 8, 13, 15). Kedilerde, köpeklerdeki aminoasitlerden başka; kükürtlü aminoasitlerin bir metaboliti olan **taurine** maddesine de gereksinim vardır (13, 21). Bu maddeyi kediler diyetlerinden hazır olarak almak zorundadırlar. Taurine diğer hayvanlarda vücutta sentezlenmekte; görme, kalp kası miyopatisini önleme ve reproduktif gelişmede rol oynamaktadır (23). Kedilerde arjinin yetersizliğinde kısa zamanda ölüm meydana gelebilir. Köpekler protein gereksinimlerini hem hayvansal hem de bitkisel kaynaklı yiyeceklerden sağlayabildikleri halde kediler daha çok et, et artıkları, balık, yumurta gibi hayvansal kaynaklı yiyeceklerden sağlarlar (8). Kedi ve köpek yiyeceklerinin orta sıcaklıkta ısı işlemine tabii tutulması proteinlere zarar vermez. Ancak yüksek sıcaklıkta bazı amino asitler yıkılabilir (2). Köpeklerin farklı canlı ağırlıklardaki yaşama payı ham protein ihtiyaçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Köpeklerin farklı canlı ağırlıklardaki yaşama payı ham protein ihtiyaçları, (18).

Table 3: Maintenance crude protein requirements for dogs at different body weights, (18).

Vücut Ağırlığı (kg)	Yaşama Payı Ham Protein, gram/gün
2	7.2-8.4
5	14.3-16.8
10	24-28
20	40.5-47.3
30	55-64
40	68-80
50	80-94

Gebelik Döneminde Enerji ve Protein Gereksiniminin Hesaplanması

Kedilerde gebelik süresi 56 gün, köpeklerde ise 63 gündür. Gebe köpek 6. haftaya kadar fiziksel olarak gebelik belirtisi göstermez. 6. haftadan sonra yavru sayısına bağlı olarak karın şişkinliği belirginleşir. Gebe köpeklerin beslenmesinde ilave diyetler düşünülmesi ve gebeliğin 6. haftasından sonra öğün sayıları da arttırılmalıdır (8, 14, 15).

Gebeliğin 4. haftasından itibaren fötusun gelişmesi hızlandığı için enerji ihtiyacı olarak yaşama payına her gün 160 kJ/SE/kg canlı ağırlık kadar bir ilave yapılmalıdır. Protein gereksinimi olarak ta yaşama payına; 1,1 gram SHP/kg canlı ağırlık kadar bir miktar ilave edilmelidir (18).

Laktasyondaki Köpeklerin Enerji ve Protein Gereksinimleri

Laktasyondaki köpeğin enerji ihtiyacı: 1 yavrulu köpek için= Y.P. enerji ihtiyacı x 1,5; 4 yavrulu köpek için= Y.P. enerji ihtiyacı x 2; 8 yavrulu köpek için=Y.P. enerji ihtiyacı x 3 formülleri yardımı ile bulunabilir (18).

Laktasyondaki köpeklerin protein gereksinimlerini karşılamak için yaşama payı gereksiniminin en az 3 katı kadar protein ilavesi gereklidir (5, 8). Farklı canlı ağırlıklardaki köpeklerin gebelik ve laktasyon dönemlerindeki sindirilebilir enerji ihtiyaçları (SE) ve sindirilebilir ham protein ihtiyaçları (SHP) Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Farklı canlı ağırlıklardaki köpeklerin gebelik ve laktasyon dönemlerindeki SE ihtiyaçları, Mj/gün ve SHP ihtiyaçları, gr/gün, (5).

Table 4: Digestible energy (Mj/d) and digestible crude protein (g/d) requirements for dogs at different body weights during gestation and lactation periods, (5).

Canlı Ağırlık (kg)	Gebe köpek > 5. hafta		Laktasyondaki köpek yavru sayısı					
	SE	SHP	<4		4-6		>6	
			SE	SHP	SE	SHP	SE	SHP
5	2.5	23	3.0	29	4.3	44	4.9	50
10	4.4	41	5.5	54	8.2	84	9.3	97
20	7.3	73	10.0	100	15.4	160	17.6	184
35	12.5	118	16.3	164	25.7	260	29.6	312
60	19.8	187	26.2	266	42.4	445	49.0	520

Yavrular ilk dört hafta anne sütü ile beslenmelidirler. İkinci haftadan sonra yavrular et, yulaf lapası, ekme kırıntıları gibi katı yiyecekleri, et ve sebze suyu ile karıştırılmış şekilde yemeye başlayabilirler. Sekizinci haftada ise yavrular süttan kesilerek annenin yanından ayrılırlar (8, 19). Süt kesimine kadar olan sürede maternal antikorlar yavruyu hastalıklardan belirli ölçüde korumaktadır. Bu yüzden sekizinci haftada karma aşilar yapılmalı ve bağışıklığın iyi şekillenmesi için aynı aşı 12. haftada tekrar edilmelidir (7, 14).

Yağ Gereksinimi

Kedi ve köpekler yiyeceklerinde yer alan % 10-40 arasındaki yağı iyi değerlendirirler. Günlük tüketilen yem içerisinde bir miktar yağın yer alması esansiyel

yağ asitlerini (linoleik, linolenik, araşidonik) sağlamak bakımından gereklidir (8, 13, 15). Kedilerde araşidonik asit sentezi linoleik ve g-linolenik asitten yapılamadığı için bunu da diğer türlerden farklı olarak, yiyeceklerinden doğrudan almaları gerekir. Araşidonik asit sıcaklık etkisiyle yıkıma uğradığından ve depo yağları ile deri altı yağlarında bulunmadığından, kedilerin bir kısım çığ et yiyerek buradaki yağdan araşidonik asiti sağlamaları gerekmektedir (13). Yağda eriyen vitaminleri de sağlamak bakımından kedi ve köpek yiyeceklerinde yağ bulunmalıdır (7, 19). Kediler; bir ayrıcalık olarak Beta-karoten'den A vitaminini sentezleyemediklerinden yağ içeren kaynaklara gereksinim duyarlar. Balık yağı ve karaciğer bu bakımdan zengin kaynaklardır (4, 12, 13).

Karbonhidrat Gereksinimi

En yaygın karbonhidrat olan nişasta, tahıl ve yumrulara yer almakta ve özellikle köpek yiyeceklerine katılmaktadır. Çığ nişasta kedi ve köpek tarafından iyi sindirilemez, pişirilirse, dekstrine dönüşerek yararlanılma oranı artar. Patates, pirinç gibi gıdalar düşük sıcaklıkta pişirilirse nişastanın sindirilme oranı yükselir ve yapılarındaki toksik maddeler yok edilmiş olur.

Sütte bulunan laktöz enikler tarafından sindirilebildiği halde ergin kedilerde ve bazı köpeklerde yeterli düzeyde sindirilemez. Ergin kedilerde ve köpeklerde laktaz enziminin yetersizliği laktözün sindirilemeyip süttan ishal ve bağırsaklarda gaz yapmasına yol açar. Kedi ve köpeklerin diyetlerinde %2-3 kadar sellüloza gereksinimi vardır. Bu da bağırsak hareketlerini düzenler ve konstipasyonu önler. Bu amaçla kedi ve köpek diyetlerinde bir miktar buğday kepeği veya sebze ye verilmelidir (8).

Mineral Madde Gereksinimi

Gereksinim miktarı en fazla olan elementlerden kalsiyum ve fosfor yiyeceklerde 1,2/1,0 oranında yer almalıdır. Günlük tüketim içerisinde % 0.75 kalsiyum ve % 0.50 fosfor bulunması ve bunların yarı yarıya yararlanılabilir şekilde yiyeceklerde yer alması gereklidir. Bu oranlar eniklerde % 1 kalsiyum ve % 0.8 fosfor biçiminde olmalıdır (8, 11, 13).

Kedi ve köpekler için en iyi kalsiyum ve fosfor kaynağı yiyeceklerindeki kemiklerdir. Sağlık açısından kemiklerin pişirilip kıyılması tercih edilmelidir. Günlük tüketimin çoğunluğunu kemiksiz etin (beyaz veya kırmızı etin kıyması) oluşturduğu köpek ve kedilere kemik verilemiyorsa bir miktar mermer tozu ve kemik unu verilmelidir (19). Fe, Cu, Zn gibi iz elementler karaciğer, kemik ve ette oldukça fazladır (8). Köpeklere isteklerinin tatmini, dişlerinin sağlamlığı ve çene kaslarının gelişmesi için haftada bir kez temiz buzağı kaburga kemiği verilmelidir. Ancak mide özofagus tıkanmaları nedeniyle fazla kemik tüketiminden kaçınılmalıdır (1, 5, 9). Köpeklere oyuncak kemikler de verilebilir. Laktasyondakilerin ve yavruların rasyonu kalsiyum yönünden desteklenmelidir (15, 25).

Vitamin Gereksinimi

Beslenmesi bakımından sahibine bağımlı olan kedi ve köpeklerin gerek yağda ve gerekse suda eriyen vitamin gereksinimlerini karşılamada karaciğer en iyi kaynaktır. Balık ta diğer besin maddeleri yanında iyi bir vitamin kaynağıdır. Köpeklerde A vitamini fazlası, diğer hayvanlarda görülmeyen bir biçimde idrarla atılabildiği halde kedilerde aşırı A vitamini tüketimi zehirlenmeye yol açar ve eklemlerde ağırlı şişlikler görülür.

Kediler bitkisel bir kaynak olan beta – karotein’den A vitamini sentezleyemezler ve doğrudan saf A vitaminine bağımlıdırlar (**4, 8, 13**). Kedi ve köpeklerde günlük A vitamini gereksinimi 200 İÜ/kg ve D vitamini gereksinimi ise 20 İÜ/kg canlı ağırlık düzeyindedir (**12**). D vitamini kemiklerin gelişmesinde çok önemli olup, ultraviyole ışınlarının etkisiyle deri altında sentezlenebilir. Fazla dışarıya çıkma şansı olmayan hayvanların yiyeceklerine bir kaç damla balık yağı katarak gereksinim karşılanmalıdır.

Vitamin E gereksinimi 50 mg/kg (KM yiyecek) düzeyindedir. Kedi ve köpekler suda eriyen vitaminlerden B grubuna gereksinim duyarlar (**12**). C vitaminini vücutlarında sentezleyebilirler. B vitaminleri gereksinimini karşılamada karaciğer, et ve benzeri hayvansal ürünler yeterli olmaktadır. Karaciğer en zengin kaynak olup triptofandan nikotinamid sentezi yapamayan kediler için önemli bir özellik taşıyor (**8, 13**).

Su Gereksinimi

Köpekler terlemeyen hayvanlardır ve derilerinde bulunan yağ bezleri derinin elastikiyetini korumakta, derinin çatlamasını ve tüylerin suyu geçirmesini engellemektedir. Bu yüzden, köpeğe sık sık banyo yaptırılırsa bu yağ tabakası kaybolacağından deride kuruma ve çatlamalar oluşmakta, kıllar matlaşmakta, elastikiyetlerini kaybettiklerinden kırılarak kötü bir görünüm almaktadırlar. Bu yüzden hayvanlara banyolar sık yaptırılmamalıdır. Parazit mücadelesi için uygulanan ilaçlı banyolar güneşli ve rüzgarsız günlerde yapılmalıdır (**20**).

Doğal ve sulu yiyeceklerle beslenen kedi ve köpekler su gereksinimlerinin önemli bir kısmını yiyeceklerden karşılamalarına rağmen, çevre sıcaklığına bağlı olarak ayrıca içecek suya da ihtiyaç duyarlar. Köpekler dillerini çıkararak ve kedilerde vücutlarını yalayarak serinlemeye çalışırlar. Bu durumda su kayıpları artar. Bu nedenle evlerde beslenen kedi ve köpeklerin yiyecek kabı yanında, içinde taze ve temiz su bulunan su kabı da yer almalıdır (**8, 11, 15, 19**).

Kedi ve köpeklerde su gereksinimi, yiyecekten gelenlerin dışında, 50-100 ml/kg canlı ağırlık/gün kadardır. Kediler gerekli durumlarda idrarlarını yoğunlaştırarak su tasarrufu yapabilirler. Bunun devamlı oluşu idrar taşı oluşumuna yol açabilir (**7, 8, 13, 24**). Kedi ve köpek yiyeceklerinde bulunması gereken besin maddeleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Kedi ve köpek yiyeceklerinde bulunması gereken besin maddeleri, %, (11).

Table 5: Nutrient contents in foods for cats and dogs, %, (11).

Besin maddesi	Kuru maddede		Kuru yiyekte		Konserve veya yaş yiyekte	
	Kedi	Köpek	Kedi	Köpek	Kedi	Köpek
Kuru madde	100	100	91	91	28	28
Protein	28	22	25.5	20	8	6.7
Karbonhidrat(max.)	20	71	18.5	65	6	20
Yağ	9	5.5	8.2	5.0	2.5	1.5
Ca	1.0	1.1	0.9	1.0	0.3	0.3
P	0.8	0.9	0.73	0.8	0.22	0.24
K	0.8	0.9	0.73	0.8	0.22	0.24
NaCl	1.0	1.5	0.9	1.4	0.3	0.43

Kedi ve Köpek Diyetlerinin Düzenlenmesi

Kedi ve köpeklerin hazır mamaları 3 farklı yapıda olabilir.

1-Kuru mamalar; yapılarındaki su miktarı % 12 kadardır. Bunlarda konserve edici maddeler yoktur. Uzun süre saklanabilirler.

2-Yarı kuru mamalar; Yapılarındaki su miktarı % 20-40 arasındadır. Bunların içerisinde köpeklere zarar vermeyen konserve maddeler bulunmaktadır.

3-Sulu (yaş) mamalar; Bunların su miktarı % 70-80 arasındadır. Yüksek sıcaklıkta konserve edildikleri için içerisinde herhangi bir katkı maddesi yoktur.

Yavrular 4-5 haftalık olduklarında kuru mama, ıslatılarak ya da yavru mamalarıyla karıştırılarak verilmelidir. Mamanın ıslatılması ilk 2-3 aylık dönemde süt ile yapılabilir. Daha sonraki dönemde mamanın ıslatılması su, et suyu ile yapılmalıdır. Mamanın partikül büyüklüğü kedi ve köpek yavrularına uygun olmalıdır (**9**). Yavru maması hazırlayan ticari firmalar, farklı gelişme dönemleri için farklı partikül büyüklüğüne ve farklı formülasyonlara sahip mamalar hazırlamalıdırlar (**24**).

Hangi mamanın daha iyi olduğu köpek ve kedinin seçimine bırakılmalıdır. Yiyeceklerini zevkle ve rahat bir şekilde tüketmelidirler. Ancak, hayvan sahipleri için fiyatın uygun olması gerekir. Fiyatın uygunluğu mamanın gramajına göre değil, mamanın içerdiği besin maddeleri ve enerjinin miktarına göre yapılmalıdır. Kedi ve köpek metabolizmasındaki farklılıklar nedeniyle bu hayvanların diyetlerinde de ayrıcalık vardır. Kedilerin bazı yiyeceklerde bulunan zehirli maddeleri zararsız duruma çevirebilme (detoksifikasyon) mekanizmaları yetersizdir. İnsanların kullandığı bazı

ilaçlara karşı metabolik değişikliğe uğratabilecek enzim sistemleri yoktur. Buna en çarpıcı örnek aspirindir ve kediler için zehirdir. İnsan yiyeceklerinin saklanması için kullanılan benzoik asit ve türevleri de kediler için zehirlidir. Bu nedenle konserve gıdaların kedilere verilmesinde dikkatli olunmalıdır (13, 20, 24).

Köpekler için hazırlanmış mamalar kedilere verilmemelidir (6, 8, 9). Çünkü kedilerin protein ve yağ gereksinimleri daha yüksektir. Fakat kedi mamaları köpeklere verilebilir. Kedi ve köpekler yiyeceklerini oldukça dikkatle seçen hayvanlardır. Yeni bir çeşit yiyeceğe geçerken eskisi ile karıştırarak ve azar azar artırarak geçiş yapılmalıdır. Kedi ve köpekler hayvansal protein ve yağ içeren yiyecekleri daima tercih ederler (7, 11, 15).

Köpeklere taze et veriliyorsa bunları kuşbaşı şeklinde parçalar halinde vermek salyayı uyararak sindirime yardımcı olduğu gibi, köpek dişleri için de egzersiz niteliğindedir (3, 5, 10, 17). Rasyonda kullanılan et taze ise aşırı şekilde pişirilmemelidir (25). Yemler ne çok soğuk ne de çok sıcak olmalıdır (8). Ani olarak verilen soğuk yiyecekler gastritise ve diğer sindirim bozukluklarına neden olmaktadır (20). Laktasyondaki ve yavru köpeklere günde bir adet yumurta verilmesi uygundur. Ancak köpekler pişmemiş yumurta akını sindiremezler, bu yüzden yumurtayı ya pişirerek vermek ya da sadece sarısını vermek gerekir (5, 8, 10).

Kedilere ara sıra çiğ kıyma vermek hoşlarına gideceğinden güvenilir kaynaklardan sağlanmalıdır. Kediler karaciğeri çiğ ve taze olarak çok severler. Ancak, fazla ve sık sık karaciğer verilmesi A vitamininin aşırı birikimine yol açabilir. Günlük tüketim içinde 1/5 oranında karaciğer olması yeterlidir (4, 19, 24). Hazır mama veriliyorsa başlangıçta tüketimin yetersizliği ile karşılaşılabilir. Böyle durumlarda; özellikle kuru yiyeceklerde acele etmeyip, hayvanın yavaş yavaş alışması sağlanmalıdır. Kuru yiyecekler yanında et suyu, süt veya su mutlaka bulundurulmalıdır (6, 24).

Ergin köpeklerin günlük olarak tüketileceği yiyecek miktarı bir öğünde verilebildiği gibi, özellikle çalışan köpeklerde mide dilatasyonu ve tıkanmasının önlenmesi için 2-3 öğüne bölünerek de verilebilir (3, 5, 8). Kedilerin günlük tüketimini ise 2 veya daha fazla öğünde vermek gerekir. Ancak, emziren kedi ve köpeklerde günlük yiyecek miktarı mutlaka ikiden fazla öğüne ayrılıp verilmelidir. Yavruların mide kapasiteleri, günlük ihtiyaçlarını bir öğünde yemeye karşılayacak kadar gelişmediğinden, yavrular yiyeceklerini birkaç öğünde tüketirler (17, 22). Yavruların diyetleri 6. haftadan 3. aya kadar günde 4 öğün, 3. aydan 6. aya kadar günde 3 öğün, 6. aydan 12. aya kadar günde 2 öğün, 12. aydan sonra ise günde 1 öğün olarak verilmelidir.

Köpek ve kedilerin beslenmesi devamlı aynı saatte olmalıdır. Bu uygulama besin maddelerinin sindirilmesi bakımından çok önemlidir. Yiyeceklerde az bir bayatlama bile tüketimi etkiler. Kedi ve köpeklerin bir yerden başka bir yere taşınmaları, cinsel yönden aktif oldukları dönemler ve korkutulma gibi nedenler iştahlarını kapatır (7, 22).

Köpekler için çok önemli olmasa da kediler için yiyeceğin sıcaklığı tüketim açısından önemlidir. Kediler buzdolabından yeni çıkarılmış, soğuk olan yiyecekleri tercih etmeyip, 20 – 40 °C arasında olan yiyecekleri severek yerler (8, 11).

Yaşlı bir köpeğin beslenmesinde dikkat etmemiz gereken konuları şöyle sıralayabiliriz; yiyeceğinin miktarını azaltarak ve mümkünse 2 öğüne bölerek vermek, sindirilebilirliği yüksek, protein ve yağ oranı düşük gıdaları tercih etmek, temiz ve yeterli suyu sürekli buldurmak, gerekli mineral ve vitaminlerin takviyesini yapmak.

Beslenmenin Kontrolü

Kedi ve köpeklerin hatalı beslendiğini en iyi şekilde bakıcıları anlar. Dengeli bir şekilde beslenenler; hareketli, dikkatli ve iyi bir reflekse sahip olup, derileri elastik ve parlaktır. Bu özelliklere sahip olmayanlar beslenme yönünden yeniden kontrol edilmelidir.

Ergin kedi ve köpeklerin fazla kilolu olmaları çoğunlukla diyetdeki enerji miktarının fazlalığına, devamlı zayıflamaları ise hastalıklara, paraziter bir enfeksiyona ve yetersiz beslenmeye bağlıdır (8, 9, 20). Köpeğin dışkıasını yaparken ıkmaması ve ağrı duyması normal değildir. Dışkının sert olması diyetin yüksek oranda kül (kemik) içerdiğini göstermektedir (5). Köpek ve kedi mamalarının son kullanma tarihlerini, açıldıktan sonra ise tadını, renk ve kokusunu sürekli kontrol etmek gerekir.

S o n u ç

Ergin köpek ve kedilerin vücut ağırlığının stabil olması sağlıklı olduklarının en iyi bir göstergesidir. Bu nedenle belirli aralıklarla vücut ağırlığının belirlenmesi sağlık kontrolü yönünden önemlidir. Köpek ve kedilerin sağlıklı ve uzun süre yaşamaları insanın elindedir. Bu yüzden hayvan sahiplerinin beslenme konusunda bilinçli olmaları gereklidir. Kendimizin yemediği bozulmuş, kirlenmiş yiyecekleri kesinlikle onlara da vermemeliyiz. Ülkemizde son yıllarda hızlı bir şekilde yaygınlaşan hazır mamaların besin maddeleri içeriğinin ve sağlığa uygunluğunun kontrolü de çok önemlidir. Kedi ve köpeklerde 2 günden fazla iştah kaybı varsa, bir Veteriner Hekime başvurulmalı ve hayvanlar susuz bırakılmamalıdır.

K a y n a k l a r

1. **Altınköprü, T.:** Köpek Dünyası. Ders Kitapları A. Ş., 1993, İstanbul.
2. **Anonim.:** DL-Methionine-The Amino Acid for Animal Nutrition. Degussa AG., 1970, Frankfurt, Germany.
3. **Anonim:** Nutrient Requirements of Dogs, Publ., National Academy of Sciences, Washington, D. C., 1986.
4. **Anonim.:** Nutrition: Cats. The Merck Veterinary Manual. Seventh Ed., U.S.A., 1991; 1160-1171.

5. **Anonim:** Nutrition: Dogs. The Merck Veterinary Manual. Seventh Ed., U.S.A., 1991, 1201-1210.
6. **Anonim:** Yem Sanayii Anonim Şirketi, Beyana Tabii Yemler, 1992, Ankara.
7. **Batu, A.:** Kedi ve Köpek Hastalıkları ve Beslenmeleri, Ogun A. Ş., 1990, Ankara.
8. **Briggs, G. M.:** Nutrition and Management of Dogs and Cats, Ralston Purina Company, St. Louis, Missouri, 1987.
9. **Çalışkaner, Ş.:** Köpek Beslemenin Bilimsel Esasları ve Pratik Öneriler. Ziraat Fakültesi Yayınları, 1992; 1259, Ankara.
10. **Defretin, V. L.:** Feeding dogs for life. Waltham International Focus, 1994 ;4(1):9-16.
11. **Edney, A. T. B.:** Dog and Cat Nutrition. Pergamon Press, 1992.
12. **Herrick, J. B.:** The vitamin requirements of dogs and cats. Veterinary Medicine, Small Animal Clinician, 1971; 750-752.
13. **Kahraman, R.:** Kedi ve Köpeklerin Beslenmesi ve Beslenme Hastalıkları. İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalı, 2007; İstanbul.
14. **Markwell, P. J.:** Applied Clinical Nutrition of The Dog and Cat. Waltham Centre for Pet Nutrition, Hampshire, 1994.
15. **National Research Council (NRC) :** Nutrient Requirements of Dogs and Cats. Washington, DC, The National Academy Press, 2006. ISBN: 978-0-309-08628-8.
16. **Öncül, O.:** Köpekler Ailesi, Dönmez Ofset Ankara, 1983.
17. **Özbeyaz, C.:** Köpek Yetiştiriciliği ve Beslenmesi. Türk Veteriner Hekimliği Dergisi, 1993; 5: 2, 8-12.
18. **Özpınar, H.:** Köpek Beslenmesi Ders Notları. İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalı, 1993, İstanbul.
19. **Türker, H.:** Köpek ve Kedi Beslenmesinde Temel İlkeler, 1994.
20. **Wills, J. M., Simpson, K. W. :** The Waltham Book of Clinical Nutrition of The Dog and Cat, Waltham Centre for Pet Nutrition, A Division of Mars GB Ltd., 1994; Pergamon Press.
21. **Yakartaş, B., Kahraman, R.:** Kedilerin Beslenmesinde Taurinin Önemi. İnfovet, Hayvan Sağlığı Sektörü Dergisi, Şubat 2005; 14, 54-55.
22. **Yavru, N.:** Ev Hayvanlarının Bakım ve Beslenmesi, Eser Matbaası, 1983, Ankara.
23. **Yavuz, H. M.:** Kedilerin Beslenmesinde Taurinin Önemi. Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 1997; 16 (1-2-3).
24. <http://www.evciller.net/kedi.htm>, Erişim tarihi: 17.08.2007
25. <http://www.evciller.net/kopek.htm>, Erişim tarihi: 03.08.2007.